

ВІДГУК
офіційного опонента
Хомич Галини Олексіївни
на дисертацію **Подшивайлова Федора Михайловича**
«Психологічні чинники розвитку мотиваційної
сфери особистості майбутнього психолога»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук
за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Сучасне українське суспільство відчуває гостру потребу у висококваліфікованих фахівцях з психології, здатних творчо розв'язувати професійні завдання по наданню широким верствам населення необхідної психологічної допомоги. Професіоналізм психолога закладається та розвивається у процесі навчання в системі вищої освіти. Визначальну роль у становленні особистісної та професійної зрілості майбутнього психолога відіграє його мотиваційна сфера.

Виявлення психологічних чинників розвитку мотиваційної сфери особистості студента, які визначають шляхи досягнення стійкості, цілісності й гармонійного розвитку людської особистості та індивідуальності в освітньому середовищі, стало предметом вивчення дисертаційного дослідження Подшивайлова Федора Михайловича.

Дисертаційне дослідження виконано у межах комплексної теми науково-дослідної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка «Філософські, освітологічні та методичні засади компетентнісної особистісно-професійної багатoproфільної університетської освіти». Робота чітко структурована, логічно побудована у відповідності до чинних вимог. Текст складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

Відповідно до окресленої мети, у вступній частині виокремлено основні завдання дослідження, його об'єкт, предмет, обґрунтовано теоретико-методологічні засади, висвітлено наукову новизну, яка є беззаперечною як в теоретичному, так і в емпіричному плані, розкрито практичне значення роботи. Сукупність теоретичних та емпіричних методів,

а також статистична обробка даних адекватна поставленим завданням. Розділи роботи розміщено послідовно, у логічному зв'язку між собою. Кожен розділ дисертації підсумовується чіткими змістовними й інформативними висновками. Завершується робота загальними висновками, які презентують відповіді на поставлені завдання: відображають теоретичні постулати та специфіку прикладного використання матеріалів дослідження. Слід відзначити досить широкий список використаних джерел, який повною мірою охоплює найважливіші наукові підходи, ідеї, погляди, що стосуються теми дисертаційної роботи.

Виклад змісту першого розділу «Теоретико-методологічні засади мотиваційної сфери особистості студента» водночас є традиційним та інноваційним. Автору вдалося поєднати огляд літературних джерел з власним баченням досліджуваної проблеми. Для аналізу було виділено найсуттєвіші поняття (потреба, мотив, мотивація, потяг, бажання, намір, спрямованість, нахил, схильність, інтерес, захоплення, пошукова активність, орієнтувально-пошукова діяльність, установка, індивідуальний стиль діяльності, аперцепція, цінності, ціннісні орієнтації, сенс, смисли, ціннісно-сміслова сфера, аксіогенез, аксіологія, світогляд, картина світу, актуалізація тощо), за допомогою яких описується мотиваційна сфера особистості.

Понятійну базу дослідження було впорядковано та систематизовано за допомогою аксіоматичного підходу: визначено вихідне поняття «нужда» та базові поняття «потреба», «бажання», «мотив», «мотивація», «мотиваційна сфера особистості». Здобувач виділив необхідні та достатні критерії для теоретичного аналізу досліджуваного феномену, на підставі яких побудував модель мотиваційної сфери особистості, що включає орієнтаційну, мобілізаційну, актуалізаційну й реалізаційну складові (які послідовно переходять одна в одну, утворюючи чотирьохтактний цикл). Логічним завершенням першого розділу стала характеристика психологічних чинників розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога.

Другий розділ «Емпіричне дослідження особливостей мотиваційної сфери особистості студента-психолога» презентує організаційно-методичні засади діагностичного дослідження особливостей мотиваційної сфери студентів-психологів за окремими показниками, для чого використано психодіагностичний інструментарій з 11 методик. Здійснено кількісний і якісний аналіз результатів дослідження орієнтаційної, мобілізаційної, актуалізаційної й реалізаційної складових мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів та динаміки змін в мотиваційній сфері особистості студентів упродовж чотирьох років. Необхідно відмітити представлену в дисертації візуалізацію результатів емпіричного дослідження у вигляді таблиць та рисунків, що полегшує сприймання цифрової інформації. Особливої уваги заслуговує опис особливостей мотиваційної сфери студентів-психологів, схильних до пропусків занять.

Заключний розділ «Типологізація мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів» містить обґрунтування ортогонального співвідношення окремих показників мотиваційної сфери як методу побудови типології особистості. Здобувач вдало застосовує розроблений метод для побудови типологій особистості студентів-психологів: за показником «мотивація досягнення» виділено типи «оптимісти», «сумлінні», «самозахисники», «ті, що змирилися»; за показником «адаптивність–перфекціонізм» – «адаптивний перфекціоніст», «дезадаптивний перфекціоніст», «адаптивний неперфекціоніст», «дезадаптивний неперфекціоніст»; за показником «учбова мотивація» визначено чотири умовні типи – «студенти з високими рівнями мотивації пізнання і оволодіння професією», «студенти з високим рівнем мотивації пізнання і низьким рівнем мотивації оволодіння професією», «студенти з низьким рівнем мотивації пізнання та з високим рівнем мотивації оволодіння професією», «студенти з низькими рівнями мотивації пізнання і оволодіння професією».

Змістовним наповненням опису кожного типу стали результати емпіричного дослідження особливостей мотиваційної сфери, наведені у

попередньому розділі дисертації. Статистична значущість відмінностей між типами за цілою низкою психологічних характеристик визначалась за допомогою дисперсійного аналізу, що є ще одним з визначних надбань дисертації.

Практичною реалізацією дослідження стала розроблена здобувачем програма оптимізації розвитку мотиваційної сфери особистості майбутніх психологів, що складається з трьох блоків: інформаційного, діагностичного та розвивального. Ця програма органічно вписується у навчально-професійну діяльність студентів-психологів.

Разом з високою оцінкою проведеного дослідження вважаємо за доцільне висловити низку зауважень і пропозицій щодо змісту дисертації.

1. Для дослідження актуалізаційної складової мотиваційної сфери особистості доцільно було б використати також методику САТ (самоактуалізаційний тест) Е. Шострома.

2. На сьогодні є досить актуальною проблема пропусків занять студентами. З огляду на це можна було б подати результати дослідження мотиваційної сфери особистості студентів, схильних до пропусків занять, у вигляді окремого параграфу з метою представлення узагальненого систематизованого портрету такого студента. Також цікаво з'ясувати, до яких типів особистості за показниками мотиваційної сфери відносяться студенти, схильні до пропусків занять.

3. У типологіях особистості за показниками «адаптивність–перфекціонізм» і, особливо, «учбова мотивація» бажано дослідити відмінності у рівнях IQ між виділеними типами, як це було зроблено стосовно типів особистості за показником «мотивація досягнення».


Висловлені зауваження не впливають на загальну оцінку дисертації, якій притаманні високий рівень наукового обґрунтування та творчий дослідницький потенціал. Автореферат відповідає основному змісту дисертаційної роботи. Результати дослідження достатньо повно висвітлено у 16 публікаціях автора, 13 з яких одноосібні, апробовано на 11 міжнародних і

всеукраїнських науково-практичних конференціях та впроваджено у практику діяльності вищих навчальних закладів та наукових установ.

Дисертація Подшивайлова Федора Михайловича «Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога» є самостійним завершеним дослідженням, що за своїм науковим рівнем, актуальністю, новизною та практичним значенням відповідає вимогам п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Кандидат психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»




Г. О. Хомич
